

Allt du behöver veta om **VÄVNADSDONATION**

EDQM
2023

European Directorate
for the Quality
& HealthCare | Direction européenne
de la qualité
du médicament
& soins de santé

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Denna broschyr har sammanställts
av Europarådets kommittee för
organtransplantation (CD-P-TO).
För mer information gå in på [https://
go.edqm.eu/transplantation](https://go.edqm.eu/transplantation).

Kopiering är förbjuden. Förfrågningar om
kopiering (och i synnerhet av illustrationer
eller tabeller) eller översättning av hela eller
delar av broschyren hänvisas till EDQM
HelpDesk, <http://www.edqm.eu/hd/>. Korta
utdrag får kopieras på villkor att de inte
används utanför sitt sammanhang och inte
är ofullständiga eller vilseledande. Källan
måste alltid anges i vederbörlig ordning.

Redaktionschef: Dr P. Doerr
Framsida och sidolayout: EDQM

Europeiska direktoratet för läkemedels- och
vårdkvalitet (EDQM)
Europarådet
7, allée Kastner
CS 30026
F-67081 Strasbourg
Frankrike

Internet: www.edqm.eu

© Europarådet, 2022.

Svenska upplagan © Avdelningen för
kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården, 2023.

Förlagan av broschyren har publicerats på
engelska av Europarådets Europeiska direktorat
för läkemedels- och vårdkvalitet (EDQM).
EDQM tar inget ansvar för skillnader mellan
den svenska upplagan och engelska förlagan.

Allt du behöver veta om vävnadsdonation

Publikationen kan laddas ner
från www.socialstyrelsen.se

INLEDNING

Varje år behandlas tusentals patienter med mänskliga vävnadstransplantat som höjer patienternas livskvalitet (ex. hornhinnor), eller till och med räddar deras liv (ex. hjärtklaffar). Oftast kan vävnader endast doneras efter döden. Dock kan vissa vävnader tas tillvara vid särskilda planerade medicinska ingrepp (t. ex. höftledsoperationer) och dessa kan då tas tillvara från levande donatorer.

Visste du att?

För varje patient som får ett organ transplanterat så får fler än 50 patienter en vävnadstransplantation.

Varje land har sina egna lagar och regler gällande donation av vävnader. Det kan till exempel finnas ett nationellt register där du kan anmäla din vilja att donera (eller inte donera) organ och/eller vävnader efter döden. Du kan också välja vilka vävnader eller organ du vill eller inte vill donera. I vissa länder tillåter lagstiftningen att dina organ och vävnader automatiskt används för att hjälpa andra om du inte har gjort din vilja känd innan döden. I Sverige anmäler du din inställning till organ- och väv-

nadsdonation på Socialstyrelsens hemsida: donation.socialstyrelsen.se. Oavsett din inställning till donation är det viktigt att du tar upp detta med dina närstående för att säkerställa att din vilja och ditt beslut hör sammas efter din död.

Varje land har en organisation eller myndighet som ansvarar för samordningen av vävnadsdonation och transplantation, antingen på lokal, regional eller nationell nivå. I Sverige är det Socialstyrelsen som är ansvarig myndighet och kan ge dig information om vad som gäller och svara på dina frågor.

Denna broschyr innehåller grundläggande information om vävnadsdonation. Syftet är att förse dig som läsare med begriplig och tillförlitlig samt välavvägd information för att hjälpa dig att ta ett välgrundat beslut utifrån dina värderingar.

Broschyren har färdigställts av CD-P-TO (the Council of Europe European Committee on Organ Transplantation), som utgörs av internationella experter, i samarbete med EATCB (the European Association of Tissue Banks) och EEBA (the European Eye Bank Association). Förlagan är publicerad på engelska. Socialstyrelsen, Nationellt Donationscentrum, har ansvarat för den svenska översättningen.

VAD ÄR VÄVNADSDONATION?

Donation av vävnader kan liknas vid organ-donation på så sätt att man kan donera delar av sin kropp – exempelvis hjärtklaffar, kärlvävnad, hornhinnor, benvävnad och senor – för att hjälpa andra. Vävnadsdonation regleras av en uppsättning mycket strikta etiska regler och donatorns samtycke kontrolleras alltid i förväg. Precis som blodgivning är vävnadsdonation en altruistisk handling, dvs. vid vävnadsdonation ges ingen ekonomisk ersättning.

Visste du att?

All donation av vävnader, från både levande och avlidna donatorer, måste följa etiska regler och lagkrav enligt nationell lagstiftning.

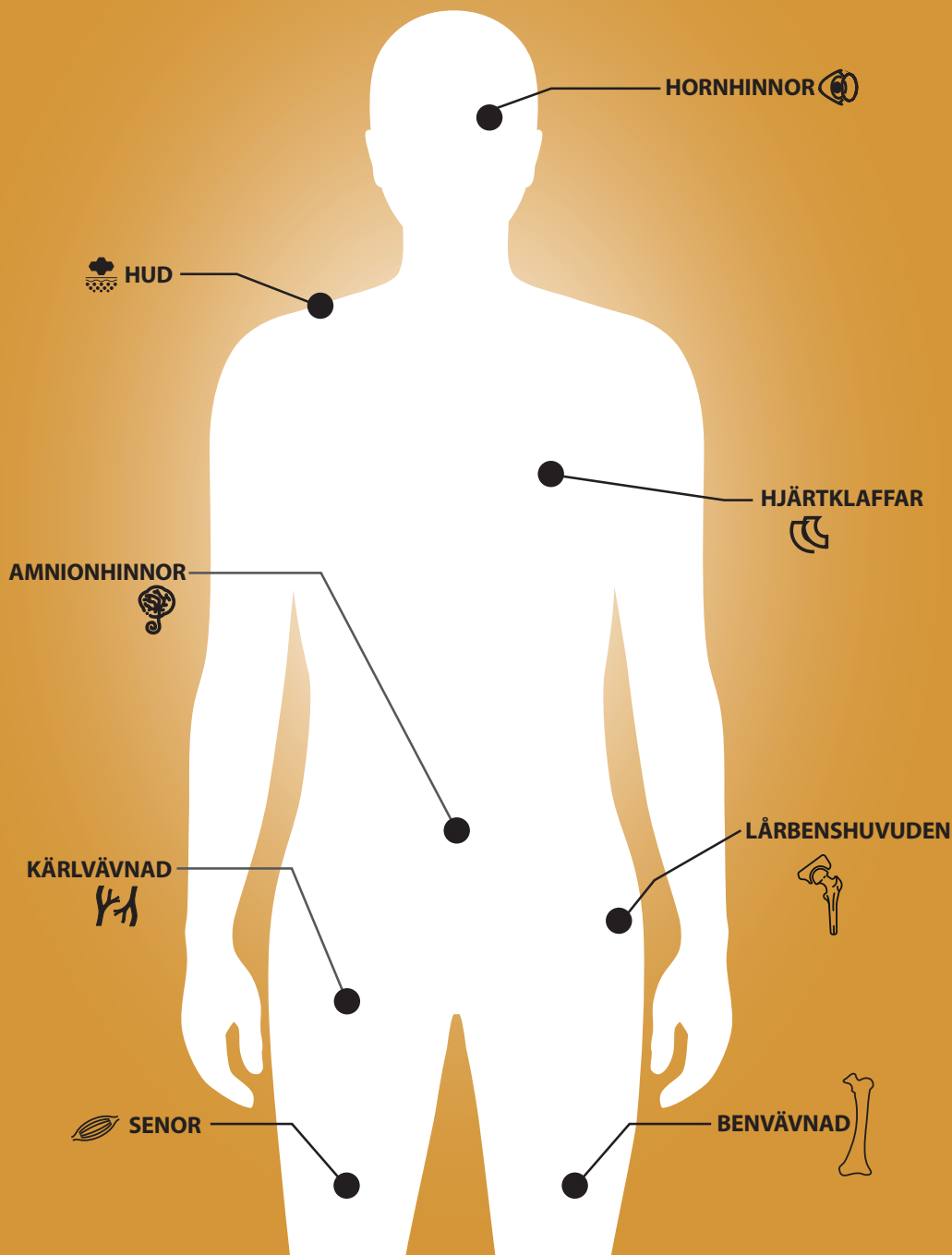
Donerade vävnader kan användas för transplantation men också i forskningssyfte eller för utveckling av nya behandlingar. I vården används vävnadstransplantat och läkemedel baserade på vävnader för att reparera eller ersätta andra vävnader som skadats på grund av missbildning, olycka eller sjukdom. Läkare föredrar, om det är möjligt, att behandla sådana skador med donerade vävnader eftersom resultatet blir bättre för patienterna.

VILKA VÄVNADER KAN DONERAS OCH HUR KAN DE ANVÄNDAS?

De vanligaste vävnaderna som doneras efter döden är följande:

- ✓ **Hud.** Hud kan användas för att behandla allvarliga brännskador. Den tas vanligen tillvara från benen eller från ryggen. Hud tas aldrig tillvara från områden på kroppen som kan synas vid en begravning.
- ✓ **Benvävnad.** Benvävnad kan användas för att ersätta sådant ben som behöver avlägnas på grund av cancer, eller som skadats på grund av olycka eller sjukdom. Transplantaten tas vanligtvis från skelett från armar eller ben.
- ✓ **Senor.** Senor kan tas tillvara från olika delar av kroppen. De kan användas för att ersätta andra skadade senor och för att återställa rörlighet.
- ✓ **Kärlvävnad.** Kärlvävnad kan användas för att ersätta andra sjuka och förträngda kärl. Kärlvävnaderna kan tas tillvara från kärlen i bröstkorgen, buken eller benen.
- ✓ **Hjärtklaffar.** Hjärtklaffar kan transplanteras för att behandla barn med hjärtfel och för att ersätta skadade hjärtklaffar hos vuxna.
- ✓ **Hornhinnor.** Hornhinnan är den genomskinliga främre delen av ögat som täcker regnbågshinnan och pupillen. Hornhinnetransplantat kan användas för att återställa synen hos blinda eller synskadade personer.

Exempel på vävnader som kan doneras

Vävnader som kan doneras från levande donatorer inkluderar:

- ✓ **Amnionhinnor.** Amnionhinna är det allra innersta skiktet av fostersäcken där barnet utvecklas. Kvinnor som föder med kejsarsnitt kan donera sin Amnionhinna. Den används vanligtvis till att behandla skador på ytan av ögat men kan också användas för att behandla brännskador.
- ✓ **Lårbenshuvud.** Lårbenshuvudet avlägsnas vid höftprotesoperationer i de fall höftleden ersätts med en höftledprotes. Benvävnad från lårbenshuvudet kan sedan användas vid andra operationer av leder eller för att laga skadade ryggkotor. I vissa fall används benvävnad också vid ansiktskirurgi som benfyllnadsmaterial.
- ✓ **Hjärtklaffar.** Hjärtklaffar kan tas tillvara från hjärtan som avlägsnats från patienter som genomgår hjärttransplantation. Hjärtklaffarna används för att ersätta skadade hjärtklaffar hos andra patienter.

Till skillnad från donerade organ, som måste användas omedelbart, kan donerade vävnader förvaras på vävnadsinrättningar, från enstaka dagar till år beroende på typ av vävnad. Vävnaderna kan därför användas efter en längre tid, vilket bland annat underlättar planering av transplantation.

Vävnader bearbetas och kontrolleras enligt en uppsättning krav för att säkerställa att de transplanterade vävnaderna är säkra för mottagaren. Vävnadsinrättningar godkänns och inspekteras av nationella myndigheter. I Sverige är det Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som utövar tillsyn över vävnadsinrättningar.

DEM KAN BLI VÄVNADSDONATOR?

De flesta vävnader kan endast doneras efter döden. Men vid vissa tillfällen kan du som levande donator hjälpa andra genom att donera vävnad tex. vid vissa tillfällen då vävnad avlägsnas vid en operation som vid en höftledsoperation eller vid ett kejsarsnitt (för att tillvarata amnionhinna).

Visste du att?

Under din livstid du kan donera olika vävnader som kasseras vid vissa operationer, såsom amnionhinnor och andra vävnader.

Donatorer och deras anhöriga omfattas av patientsekretess. Mottagare av donerade vävnader kan därför inte kontakta dem. I vissa länder har mottagare möjlighet att skicka brev för att tacka donatorer och deras anhöriga. I Sverige är donatorn och dennes anhöriga anonyma för mottagaren. Anhöriga kan erbjudas att få information om vävnaden tillvaratagits.

Vävnadsdonation skiljer sig från organ-donation bland annat genom att möjliga donatorer som avlidit kan uppmärksammas på andra ställen än på intensivvårdsavdelningar på sjukhus. Nästan vem som helst kan bli vävnadsdonator, åtminstone för någon sorts vävnad. Beroende på typ av vävnad och andra faktorer, kan donation ske upp till 72 timmar efter dödstillfället. Bestämda kvalitets- och säkerhetskriterier används för att bedöma om en person är lämplig som donator. Hälso- och sjukvårdspersonal ser till att samtliga donatorer uppfyller dessa kriterier.

För att minska risken för överföring av sjukdom genomförs en utredning av donatorns sjukdoms- och livsstilshistoria

(inklusive en intervju med den avlidne donatorns anhöriga), även en kroppsundersökning äger rum och prover tas (inklusive blodprov). Beroende på resultaten, avgör hälso- och sjukvårdspersonal vilka vävnader som kan användas för donation.

KAN VÄVNADSDONATION PÅVERKA BEGRAVNINGEN?

Vävnadsdonationen utförs på ett sådant sätt att begravningen kan genomföras som planerat.

Visste du att?

Vävnadsdonation sker på samma sätt som andra kirurgiska ingrepp, med allra största respekt för donatorn, och innebär inget hinder för begravningsförberedelser och att begravningen inte fördröjs.

En vävnadsdonation utförs alltid med största möjliga omsorg och respekt. Tillvaratagandet av vävnaderna genomförs av särskilt utbildad personal och donatorn behandlas med största respekt och värdighet. Efter donationen kan kroppen återställas till normalt utseende med hjälp av särskilda proteser eller material som ersätter den donerade vävnaden. Detta innebär att familjemedlemmar kan ta avsked av sina anhöriga

---

Donerade vävnader kan rädda livet på eller höja livskvaliteten hos patienter. Eftersom vävnaderna tas tillvara från en annan människa kan det medföra en viss risk för överföring av eventuell sjukdom från donatorn. Det är därför viktigt att detta förhindras för att minimera hälsorisker för mottagaren. En noggrann genomgång görs därför av den tilltänkta donatorns sjukdomshistoria, levnadsvanor och riskbeteenden samt tester genomförs för att upptäcka eventuella smittor.

---

efter det att vävnader har tillvaratagits och att en så kallad visning av den avlidne och/eller begravning med öppen kista fortfarande är möjlig.

SAMMANFATTNING

Donerade vävnader kan förbättra livskvaliteten för mottagare, och kan även rädda liv.

Vävnader från en avliden donator kan transplanteras till så många som upp till 100 personer.

Vissa vävnader kan endast doneras av levande donatorer, med förutsättning att donationen inte medför någon risk för donatorn.

Om du vill göra skillnad för andra genom att bli vävnadsdonator kan du registrera din vilja på <https://donation.socialstyrelsen.se>. Viktigast av allt är att du berättar för din familj och dina vänner att du vill bli donator så att de kan stötta ditt beslut.

www.edqm.eu

Europarådet är kontinentens ledande organisation för mänskliga rättigheter. Det består av 46 medlemsstater, inklusive alla medlemmar i Europeiska unionen. Europeiska direktoratet för läkemedels- och vårdkvalitet (EDQM) är ett organ under Europarådet. Dess uppdrag är att bidra till grundläggande mänskliga rättigheter som tillgång till läkemedel och sjukvård av god kvalitet samt främja och skydda folkhälsan.

